

НАГРАДА КРАЉИЦЕ СОФИЈЕ ЗА ПОЕЗИЈУ

Никарагванска песникиња Ђоконда Бели (1948) добитница је Награде Краљице Софије за ибероамеричку поезију, једног од најзначајнијих песничких признања на шпанском језику, за „креативност, слободу и поетску изражајност”. Жири, који је једногласно доделио награду, такође наглашава и њен значај у савременој култури Никарагве, чиме се учвршћује престиж једне од великих лирских земаља Латинске Америке и завичаја Рубена Дарија. Овим признањем никарагванска списатељица се придружује групи „изванредних песника” који бране друштвене институције и боре се против тираније.

Ђоконда Бели се родила у Манагви, а школовала у Мадриду и Филадельфији, где је дипломирала журналистику. Прве стихове објављује 1970. у културном додатку дневника *La Prensa*. Две године касније, излази јој књига *О њрави зубачи (Sobre la grama)*, која јој доноси награду Маријано Фијаљос Хил Универзитета у Никарагви, једну од најпрестижнијих у земљи. Истовремено, почетком седамдесетих година прошлог века, попут многих интелектуалаца своје генерације, супротставља се диктатури Анастасија Сомосе и ступа у редове сандинистичког Фронта националног ослобођења. Убрзо одлази у егзил, одакле учествује у придобијању међународне подршке за борбу против дикатуре. Заједно са песникињом Кларибел Алегријом, добија 1978. Награду Касас де лас Америкас у категорији поезије за збирку *Линија ватре (Línea de fuego)*, коју је написала у изгнанству у Мексику. У Никарагву се враћа после тријумфа револуције 1979. и заузима различите положаје у сандинистичкој влади. Политичке послове напушта 1986. и посвећује се књижевном и уређивачком раду, објављује нове збирке песама и прве романе.

Попут многих бивших сандиниста, јавно се успротивила влади Данијела Ортеге 2018. и његовој клики која је узурпирала власт. Вест о Награди Краљице Софије за поезију поклопила се у исто

време са одлуком никарагванских власти да јој се одузме држављанство због „издаје отаџбине” и конфискује кућа у Манагви. „То је кућа која ће заувек сачувати сећање на моју креативну енергију, отиске мојих књига и пејзаже које сам највише волела. Оно што је било остало је у мени”, написала је песникиња на друштвеним мрежама, која тренутно живи у Шпанији.

Конфискација имовине противника сандинизма, која постаје својина државе, и лишавање држављанства Никарагве почела су у фебруару ове године. Прва одузета кућа припада новинарки и феминисткињи Софији Монтенегро. Кућа писца Серхија Рамиреза, у којој је деловала културно-образовна институција названа по добитнику Сервантесове награде за 2018, одузета је у јулу ове године. У међувремену, левичарски председник Чилеа Габријел Борић је понудио држављанство своје земље прогоњеним интелектуалцима и Ђоконда Бели га је прихватила. „Тирани верују да могу потчинити људе лишавајући их онога што им припада. Ја сам изгубила дом, који је заузела полиција, али су они, заглибљени у параноју и лажи, изгубили своје вредности, оријентире, историју, и претворили се у неурачунљиве диктаторе вредне презира. Да парафразирам Густава Бекера: вратиће се ластавице из мога врта у своја висећа гнезда; али они који су укаљали нашу историју неће никада. Тако ће бити”, додала је у својој објави.

СЕДАМ НЕОБЈАВЉЕНИХ КОРТАСАРОВИХ ПРИПОВЕДАКА

Недавно је у једној кући у Монтевидеу пронађена кутија са прекуцаним приповеткама Хулија Кортасара из чувене збирке *Historias de cronopios y de famas*, и још седам које никада нису објављене. Након открића, породица преминулог власника обратила се двојници стручњака за проучавање материјала: писцу и доктору књижевности Алду Мацукелију из Уругваја и колекционару антикварних књига Луисију Акилантију из Аргентине, који су потврдили аутентичност машинописа.

Седам необјављених прича носе наслове: „Инвентар” (*Inventario*), „Писмо од једног познатог до другог познатог” (*Carta de un fama a otro fama*), „Аутоматски лептири” (*Mariposas automáticas*), „Путовања и снови” (*Los viajes y los sueños*), „Малени једнорог” (*Diminuto unicornio*), „Огледало беса” (*Rabia del espejo*) и „Морски краљ” (*Rey del mar*). У уводном тексту анализе приповедака, доктор

Мацукели пише: „Како тумачити изузимање горе наведених текстова из коначно објављеног скупа? Фокусирајући се на књижевно читање, разлози могу бити само спекулативни: питања релативног квалитета, више или мање оствареног или комплетираниог текста, као и упоредни разлози који се тичу стила, форме и теми.” Акиланти пак нађени рукопис повезује са писмом које је Кортасар упутио писцу Едуарду Хонкијересу у време његовог настајања. Писац је рукопис послао уреднику Баудију, који му није одговорио, па се Кортасар жали колеги: „Зар вам Бауди није пренео моје мале хронопије, моје славе и наде? Желим да их прочитате јер су веома слатке, веома тужне и фасцинантне. Веома сам задовољан овим вежбама, али се бојим да се Баудију чине грозним, судећи по његовој злокобној тишини.”

IN MEMORIAM: ХАЛИД ХАЛИФА (1964–2023)

Сиријски романиста, песник и сценариста родио се у Алепу и студирао је права. Књижевну активност почео је већ са петнаест година, објављујући поезију у дневнику *Ал Тавра*. Као студент је учествовао на Форуму Универзитета у Алепу, једном од најзначајнијих књижевних фестивала у Сирији, који је забрањен 1988. јер је влада проценила да га левичарска опозиција користи као платформу за лансирање својих идеја.

Романе почиње да објављује деведесетих година. Због другог романа *Џианских бележница* (2000) био је искључен из Удружења арапских писаца на четири године. Следећи романи, *Похвала мржње* и *Нема ножева у кухињама овој града*, ушли су у ужи избор за Арапски Букер, а други роман је награђен Медаљом Нагиба Махфуза у Египту. *Похвала мржње* је најпре објављена у Дамаску 2006, па забрањена, да би потом изашла у Бејруту. У овој књизи се приповеда о породици из провинције Хама, растрзаној конфликтима између владе и исламистичке групе Муслиманска браћа. Поводом забране романа, Халифа је изјавио да такве одлуке доносе нижерангиране бирократе у режиму, да његово дело не заступа ниједну идеологију, те да је роман написао „у одбрану сиријског народа и као протест против патњи које настају сударом политичких и религиозних догми”.

По избијању грађанског рата 2011, вратио се у земљу из САД, где је боравио као корисник стипендије Харвардског универзитета.

Застрашујућу атмосферу грађанског рата описао је кроз визуру тројице путника по разореној земљи у роману *Смрт је мучан њосао* (2016), за сада јединој књизи објављеној на српском језику у преводу Српка Лештарића. Преминуо је 30. септембра у Дамаску.

Приредио

Предраг ШАПОЊА